

Projevy nejčastějších psychických onemocnění a klasifikace

(bakalářské a magisterské studium)

**Česková E., Psychiatrická klinika LF MU a FN
Brno**

- Klasifikace**
- Nejzávažnější poruchy a jejich projevy v rámci jednotlivých kapitol**

Klasifikace v psychiatrii

- **Klasifikace – uspořádání do skupin na základě podobnosti**
- **V Mezinárodní klasifikaci nemocí (MKN) psychiatrii jako samostatný obor od 6. decenální revise (1948)**
- **Stávající klasifikace termín duševních poruchy - etiologie známa**
- **Kapitola psychiatrie rozdělena do 10 oddílů, jednotlivé poruchy do skupin dle hlavních společných znaků**
- **Definice skupin na základě maximálního počtu sdílených charakteristik**

Klasifikace v psychiatrii

- **Psychiatrie jako lékařský obor - Evropa, polovina 18. století**
- **O příčinách duševních poruch známo málo, snahy o klasifikaci vycházely z deskripce příznaků, event. k průběhu**
- **Určitý počet symptomů musí být přítomen po určitou dobu a narušovat běžné fungování jedince**
- **Pro výzkum zvláštní přísnější kritéria**
- **Americká klasifikace DSM IV vychází ze stejných principů, rozlišnosti malé**

F00-09 Organické duševní poruchy

Základní charakteristika

- **skupina duševních poruch, u kterých známe příčinu – nemoc, úraz nebo jakékoliv poškození mozku vede k přechodnému nebo stálému narušení funkce mozku**
- **základní příznak narušení kognitivních (poznávacích) funkcí**

F00-09 Organické duševní poruchy

- **F 00 demence u Alzheimerovy choroby**
- **F01 vaskulární demence**
- **F02 demence u chorob klasifikovaných jinde**
- **F03 nespecifické demence**
- **F04 organický amnestický syndrom**
- **F05 delirium**
- **F06 jiné duševní poruch následkem onemocnění/ poškození mozku nebo následkem somatického onemocnění**
- **F07 poruchy osobnosti a poruchy chování vyvolané onemocněním, poškozením nebo dysfunkcí mozku**

F00-09 Organické duševní poruchy

Alzheimerova demence:

- **rozvíjí se pozvolna (měsíce až roky)**
- **nejprve postižení paměti**
- **postižena schopnost učení (problémy se vštěpováním a vybavováním základních informací podstatných pro běžný život)**
- **postupně pokles paměti handicapem pro soběstačnost**
- **dále poruchy myšlení ve smyslu zpracování informací, organizování, plánování, úsudku, stává se odkázán na péči druhých**
- **provázeno poruchami emočními a chování**

F00-09 Organické duševní poruchy

Delirium - nespecifický organický mozkový syndrom

- **porucha vědomí (zastřené vědomí - snížené povědomí o okolí)**
- **narušení poznávacích schopností (zhoršení krátkodobé paměti)**
- **dezorientace časem, místem a osobou**
- **narušením psychomotoriky (střídání hyper- a hypoaktivity)**
- **narušení spánku nebo cyklu spánek-bdění**
- **stav přechodný, krátký, s měnlivou intenzitou**
- **častá(chirurgie 10-15%)**

F10-19 Duševní poruchy a poruchy chování vyvolané účinkem psychoaktivních látek

Základní charakteristika

- **jakákoliv duševní porucha vzniklá užíváním psychoaktivních látek**
- **nejproblematictější pro jedince a okolí postizení chování - problémy pro společnost, včetně ekonomických**

Psychoaktivní látky:

- **látky, vyvolávající závislost**
- **mají vliv na chování, vědomí a náladu**
- **klasifikace zahrnuje 9 psychoaktivních látek**

F10-19 Duševní poruchy a poruchy chování vyvolané účinkem psychoaktivních látek

Jednotlivé typy závislostí, dle MKN 10:

- **F10 poruchy vyvolané užíváním alkoholu**
- **F11 poruchy vyvolané užíváním opioidů**
- **F12 poruchy vyvolané užíváním kanabinoidů**
- **F13 poruchy vyvolané užíváním sedativ , hypnotik**
- **F14 poruchy vyvolané užíváním kokainu**
- **F15 poruchy vyvolané užíváním jiných stimulancií**
- **F16 poruchy vyvolané užíváním halucinogenů**
- **F17 poruchy vyvolané užíváním tabáku**
- **F18 poruchy vyvolané užíváním org. rozpouštědel**
- **F19 poruchy vyvolané užíváním několika látek**

F10-19 Duševní poruchy a poruchy chování vyvolané účinkem psychoaktivních látek

Základní pojmy

- **akutní intoxikace** -přechodný stav po požití
- **škodlivé užívání** – vede k poškození tělesného nebo duševního zdraví
- **tolerance** – pro stejný účinek vyšší dávky
- **závislost** – progresivní adaptace na excesivní expozici
- **syndrom závislosti** (touha získat látku, užívání přes nebezpečné následky, zanedbávání ostatních činností, zvýšení tolerance, při odnětí odvykací stav)
- **odvykací stav** - příznaky po odnětí po trvalém užívání látky - abstinenční syndrom
- **tělesná závislost** – rozvoj tolerance, abstinenční syndrom
- **craving** – touha, bažení po látce

F20 – 29 Schizofrenie, schizofrenní poruchy a poruchy s bludy

- **F 20 schizofrenie**
- **F 21 schizotypní porucha**
- **F 22 trvalé duševní poruchy s bludy**
- **F 23 akutní a přechodné psychotické poruchy**
- **F 24 indukovaná porucha s bludy**
- **F 25 schizoafektivní poruchy**
- **F 28 jiné neorganické psychotické poruchy**
- **F 29 nespecifická neorganická psychóza**

Schizofrenie – psychotické onemocnění

Co je to psychóza?

V odborné terminologii psychóza charakterizována:

- **bludy, halucinacemi**
- **dezorganizovaným slovním projevem a chováním**
- **v širším pojetí také poruchou vnímání reality**

Tomuto odpovídá představa laiků:

- **postižený je přesvědčen o bizarnostech**
- **slyší nebo vidí něco, co ostatní ne**
- **jeho řeč a chování jsou divné a nepochopitelné.**

Schizofrenie - projevy

Pozitivní příznaky (=psychotické) příznaky

- halucinace (poruchy vnímání)
- bludy a dezorganizace (myšlení, řeči a chování)

Negativní příznaky

- ochuzení psychiky
- apatie, ztrátu motivace a prožitku radosti, sociální stažení, ochuzení řeči a myšlení

Kognitivní (poznávací) dysfunkce

- skládá se z měřitelných komponent (např. paměť, exekutivní funkce, soustředivost)

Další příznaky - afektivní příznaky

- deprese (v iniciální fázi, postpsychotická deprese)
- až 10% spáchá sebevraždu

Schizofrenie – klinické formy

- **F 20. 0 paranoidní schizofrenie**
- **F 20.1 hebefrenní schizofrenie**
- **F 20.2 katatonní schizofrenie**
- **F 20.3 nediferencovaná schizofrenie**
- **F 20.5 reziduální schizofrenie**
- **F 20. 6 simplexní schizofrenie**
- **F 20.4 je vyčleněna pro postpsychotickou depresi**

F30-39 Poruchy nálady

Základní charakteristika:

- **porucha nálady a nebo afektu ve smyslu plus nebo minus**
- **deprese v popředí zájmu**
- **ekonomický aspekt (dle odhadu deprese druhá vedoucí příčinou neschopnosti, morbidity a mortality ve světě v r. 2020)**

F30-39 Poruchy nálady

- **F30 manická epizoda**
- **F31 bipolární afektivní porucha**
- **F32 depresivní porucha**
- **F33 rekurentní depresivní porucha**
- **F34 trvalé poruchy nálady**

F30-39 Poruchy nálady

Depresivní porucha - základní příznaky:

- **depresivní nálada abnormní vzhledem k jedinci, ≥ 2 týdny**
- **ztráta zájmu nebo prožitku radosti**
- **snížení energie a zvýšená únavnost**

Další příznaky:

- **ztráta sebedůvěry, výčitky**
- **sebevražedné úvahy a jednání**
- **nesoustředivost, nerozhodnost**
- **útlum nebo agitovanost**
- **poruchy spánku a chuti k jídlu (nejčastěji nespavost a nechutenství s odpovídající váhovou odezvou)**

F40-49 Neurotické poruchy, poruchy vyvolané stresem a somatoformní poruchy

Základní charakteristika:

- **patří sem poruchy, související převážně s psychickými příčinami**
- **oproti jiným psychodiagnostickým skupinám je proto důležitá identifikace psychologických aspektů**

F40-49 Neurotické poruchy, poruchy vyvolané stresem a somatoformní poruchy

- **F40 Fobické úzkostné poruchy**
- **F 41 Jiné úzkostné poruchy**
- **F42 Obsedantně –kompulzivní poruchy**
- **F 43 Reakce na závažný stres a poruchy přizpůsobení**
- **F44 Disociativní (konverzní) poruchy**
- **F45 Somatoformní poruchy**
- **F48 Jiné neurotické poruchy**

Nejvýznamnější jednotlivé formy a jejich klinický obraz –úzkostné poruchy

F 40 Fobické úzkostné poruchy:

- **agorafobie - strach z většího množství lidí, prostor**
- **sociální fobie - strach z pozornosti ostatních**
- **izolované (specifické) fobie (strach z hadů, hmyzu)**

F 41 Jiné úzkostné poruchy:

Panická porucha (epizodická paroxysmální úzkost):

- **opakované spontánní záchvaty úzkosti (paniky)**
- **intenzivní tělesné příznaky (bušení srdce, pocit dušení, závratě), strach ze smrti**

Generalizovaná úzkostná porucha (trvalá úzkost)

- **obavy (nadměrně se zaobírá běžnými starostmi)**
- **úzkost, únava, nepříjemné tělesné pocity**

F50-59 Behaviorální syndromy spojené s fyziologickými poruchami a somatickými faktory

Základní charakteristika

- **nejzávažnější poruchy příjmu jídla**
- **jídlo a vše co s ním souvisí má kromě biologického významu také mnoho psychologických významů (požitek, projev frustrace) a sociálních aspektů. Poruchy příjmu potravy jsou z řady pohledů demonstrací biopsychosociálního modelu psychických poruch.**
- **další poruchy sem řazené - poruchy spánku a sexuální dysfunkce představují speciální problematiku**

F50-59 Behaviorální syndromy spojené s fyziologickými poruchami a somatickými faktory

F 50 poruchy příjmu jídla

Mentální anorexie

- **váhový úbytek, dosahovaný úmyslně různými způsoby (dieta, nadměrné cvičení, zvracení, užívání anorektik, laxancií, diuretik)**
- **narušené vnímání vlastního těla, spojené s ovládacími obavami z tloušťky**
- **sekundární endokrinní a metabolické změny.**

Mentální bulimie

- **záchvatovité přejídání spojené s nevhodným kompenzačním jednáním (nejčastěji navození zvracení)**

F60-69 Poruchy osobnosti a chování u dospělých

Osobnost sestává z temperamentu , charakteru a inteligence

- **temperament- biologická stránka osobnosti (způsob emočního projevu jedince v určité situaci)**
- **charakter - sociální stránka (trvalá pohotovost projevovat se určitým způsobem ve společenském prostředí)**

Poruchy osobnosti – extrémně vystupňované povahové a charakterové rysy, které vedou k poruchám sociální adaptace.

Trvalá povahová odchylka od normy. Jedinec má takové vlastnosti, kterými trpí jeho okolí a/nebo on sám.

F60-69 Poruchy osobnosti a chování u dospělých

F 60 specifické poruchy osobnosti:

- **F60.0 paranoidní porucha osobnosti (vztahovačnost, nedůvěra)**
- **F 60.1 schizoidní porucha osobnosti (uzavřenost, citový chlad)**
- **F 60.2 disociální porucha osobnosti (protispolečenské chování)**
- **F 60.3 emočně nestabilní porucha osobnosti (nestálost, impulzivita)**
- **F 60.4 histriónská porucha osobnosti (sebesoustřednost, dramtizování)**
- **F 60.5 anankastická porucha osobnosti (perfekcionismus, nejistota)**
- **F 60.6 úzkostná (vyhýbavá porucha osobnosti) (nedostatek sebedůvěry)**
- **F 60.7 závislá porucha osobnosti (potřeba péče druhých)**
- **F 60.8 jiné specifické poruchy osobnosti**

F 70-79 Mentální retardace

Základní charakteristika

- **nedostatečně vyvinutý intelekt (na rozdíl od demence, kdy dochází k úbytku již rozvinutého intelektu a bývá doménou starší věkové populace)**
- **s tímto souvisí úroveň narušení chování , stupeň soběstačnosti a nutnost péče**

F 70-79 Mentální retardace

F 70 Lehká mentální retardace IQ 50-69 (9-12roků).

- schopni základního školního vzdělání a zaměstnání málo kvalifikovanou prací - vzdělatelní

F 71 středně těžká mentální retardace IQ 35-49 (6-9 r.)

- vzdělání na úrovni druhé třídy základní školy - vychovatelní, ale nevzdělatelní

F 72 těžká mentální retardace IQ 20-34 (3-6 roků)

- porucha psychomotorického vývoje přidružené defekty (smyslových orgánů, neurologické příznaky), zřejmá v předškolním věku

F 73 hluboká mentální retardace IQ < 20 (<3 roky)

- neschopni pečovat o základní potřeby, vyžadují stálý dohled (epilepsie, inkontinentní, poškození zraku a sluchu a a jiné tělesné handicapy)

Klasifikace – další kategorie

Problematika pedopsychiatrie :

- **F 80-89 – poruchy vývoje**
- **F 90-98 – poruchy chování a emotivity u dětí**

Nespecifické psychické poruchy:

- **F 99**